ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 2ας Οκτωβρίου 1997 *

Στην υπόθεση C-144/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του cour du travail de Bruxelles προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Office national des pensions (ONP)

και

Maria Cirotti,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 46 και 51 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, πρόεδρο τμήματος, J. L. Murray (εισηγητή), P. J. G. Kapteyn, G. Hirsch και H. Ragnemalm, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Office national des pensions (ONP), εκπροσωπούμενος από τον Gabriel Perl, administrateur général,

— η M. Cirotti, εκπροσωπούμενη από τον Jules Raskin, δικηγόρο Λιέγης, και τον Franco Agostini, δικηγόρο Ρώμης,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μαρία Πατακιά και τον Peter Hillenkamp, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Office national des pensions, εκπροσωπουμένου από τον Jean-Paul Lheureux, αναπληρωτή σύμβουλο, της M. Cirotti, εκπροσωπουμένης από τον Jules Raskin, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τη Μαρία Πατακιά, κατά τη συνεδρίαση της 6ης Φεβρουαρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Μαρτίου 1997,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Μεδαπόφαση της 25ης Απριλίου 1996, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Μαΐου 1996, το cour du travail de Bruxelles υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177

της Συνθήκης ΕΚ, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 46 και 51 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983(ΕΕ L 230, σ. 6, στο εξής: κανονισμός 1408/71).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της M. Cirotti και του Office national des pensions (στο εξής: ONP) σχετικά με τον υπολογισμό του τμήματος της συντάξεως μισθωτού του συζύγου της, το οποίο αυτή δικαιούται σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία.

3 Η M. Cirotti έχει την ιταλική ιθαγένεια. Λαμβάνει σύνταξη αναπηρίας στην Ιταλία. Από τον Ιούλιο του 1981, της καταβάλλεται στο Βέλγιο τμήμα της συντάξεως μισθωτού του συζύγου της, με τον οποίο τελούσε σε de facto διάσταση, βάσει του άρθρου 74, παράγραφος 2, του βελγικού βασιλικού διατάγματος της 21ης Δεκεμβρίου 1967, που θεσπίζει τους γενικούς κανόνες περί των συντάξεων λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου και των συντάξεων επιζώντος των μισθωτών, όπως τροποποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα της 3ης Δεκεμβρίου 1970 (*Moniteur belge* της 23ης Δεκεμβρίου 1970).

4 Η διάταξη αυτή, όπως ίσχυε την 1η Ιουλίου 1981, προέβλεπε τα εξής:

«Στη σύζυγο που τελεί σε νόμιμη ή de facto διάσταση μπορεί να καταβληθεί μέρος της συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου του συζύγου της εφόσον:

α) δεν έχει εκπέσει της πατρικής εξουσίας ούτε καταδικαστεί για έγκλημα κατά της ζωής του συζύγου της·

β) η ενδεχόμενη κατοικία της στην αλλοδαπή δεν εμποδίζει την καταβολή της συντάξεως μισθωτού·

γ) έχει διακόψει κάθε επαγγελματική δραστηριότητα πέραν εκείνης που επιτρέπει το άρθρο 64 και δεν λαμβάνει αποζημίωση λόγω ασθενείας, αναπηρίας ή ακούσιας ανεργίας, κατ' εφαρμογή βελγικής ή αλλοδαπής νομοθεσίας κοινωνικής ασφαλίσεως, εξαιρουμένης εκείνης που αφορά τους ακρωτηριασθέντες·

δ) δεν λαμβάνει βελγική ή αλλοδαπή σύνταξη λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου ή σύνταξη επιζώντος ή αντίστοιχο βοήθημα ή επίδομα ακρωτηριασθέντος, ποσού τέτοιου ώστε η εφαρμογή της παραγράφου 4 να συνεπάγεται οποιαδήποτε κράτηση υπέρ αυτής στη σύνταξη του συζύγου.»

5 Το άρθρο αυτό, όπως τροποποιήθηκε με το βασιλικό διάταγμα της 21ης Μαΐου 1991 (*Moniteur belge* της 27ης Ιουνίου 1991), ορίζει τα εξής:

«Στον/στη σύζυγο που τελεί σε νόνιμη ή de facto διάσταση μπορεί να καταβληθεί μέρος της συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συντάξιμου χρόνου της/του συζύγου του/της εφόσον:

α) δεν έχει εκπέσει της πατρικής εξουσίας ούτε καταδικαστεί για έγκλημα κατά της ζωής της/του συζύγου του/της·

β) η κατοικία του/της στην αλλοδαπή ή η εφαρμογή του άρθρου 70 δεν εμποδίζει την καταβολή της συντάξεως μισθωτού·

γ) έχει διακόψει κάθε επαγγελματική δραστηριότητα πέραν εκείνης που επιτρέπει το άρθρο 64 και δεν λαμβάνει αποζημίωση λόγω ασθενείας, αναπηρίας ή ακούσιας ανεργίας, κατ' εφαρμογή βελγικής ή αλλοδαπής νομο-

θεσίας κοινωνικής ασφαλίσεως, ούτε επίδομα λόγω διακοπής σταδιοδρομίας ή μειώσεως της παροχής εργασίας·

δ) δεν λαμβάνει σύνταξη λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου ή σύνταξη επιζώντος ή αντίστοιχο βοήθημα, βάσει βελγικού συστήματος, βάσει συστήματος αλλοδαπής χώρας ή βάσει συστήματος ισχύοντος για το προσωπικό οργανισμού δημοσίου διεθνούς δικαίου, ποσού τέτοιου ώστε η εφαρμογή των παραγράφων 3 και 4 να συνεπάγεται οποιαδήποτε κράτηση υπέρ αυτού/αυτής επί της συντάξεως της/του συζύγου.»

6 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο ONP, με απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 1988, μείωσε το ποσό των καταβαλλομένων στην M. Cirotti παροχών, βάσει των προπαρατεθεισών διατάξεων, προκειμένου να συνυπολογιστούν οι αυξήσεις των οποίων έτυχε από το 1981 η ιταλική σύνταξή της και οι οποίες οφείλονται προφανώς σε τιμαριθμική αναπροσαρμογή.

7 Με δικόγραφο της 17ης Ιανουαρίου 1989, η M. Cirotti προσέβαλε την απόφαση αυτή του ONP ενώπιον του tribunal du travail de Bruxelles, το οποίο δέχθηκε την αίτησή της με απόφαση της 17ης Ιουνίου 1993, μεταφέροντας στην παρούσα περίπτωση την ερμηνεία που υιοθέτησε το Δικαστήριο με την απόφαση της 20ής Μαρτίου 1991, C-93/90, Cassamali (Συλλογή 1991, σ. I-1401). Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, όταν δυνάμει εθνικών κανόνων περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως κατά την εκκαθάριση συντάξεως καταβλητέας σε εργαζόμενο από ένα κράτος μέλος το ποσό αυτής καθορίστηκε σε ύψος τέτοιο ώστε, αθροιζόμενο με το ποσό ετέρας παροχής οποιασδήποτε φύσεως καταβαλλομένης από άλλο κράτος μέλος, να μην υπερβαίνει ορισμένο όριο, ούτε το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 ούτε καμία άλλη διάταξη του κοινοτικού δικαίου επιτρέπει να μεταβληθεί το ποσό αυτής της συντάξεως προκειμένου να μην υπάρξει υπέρβαση του ορίου σε περίπτωση μεταγενέστερης διακυμάνσεως της ετέρας των παροχών οφειλομένης στη γενική εξέλιξη της οικονομικής και κοινωνικής καταστάσεως.

8 Με δικόγραφο της 9ης Ιουλίου 1993, ο ONP άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του cour du travail de Bruxelles. Στα πλαίσια της εφέσεως αυτής, ο βελγικός οργανισμός προσήψε στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο ότι στηρίχθηκε σε μια κατ' αναλογία συλλογιστική. Συγκεκριμένα, κατά τον ONP, το δικαίωμα του/της συζύγου επί τμήματος της συντάξεως λόγω συμπληρώσεως συνταξίμου χρόνου που χορηγείται σε μισθωτό, περί του οποίου η διαφορά

της κύριας δίκης, προσομοιάζει όχι με προσωπική σύνταξη επιζώντος, αλλά με εγγυημένο εισόδημα. Κατά συνέπεια, το τμήμα αυτό πρέπει να υπολογίζεται λαμβανομένης υπόψη της εξελίξεως των εισοδημάτων του/της συζύγου και να κυμαίνεται ανάλογα με τις λοιπές παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως που λαμβάνει ενδεχομένως εντός άλλου κράτους μέλους.

9 Ο ONP προσέθεσε ότι η αναλογική εφαρμογή της λύσεως που δόθηκε με την απόφαση Cassamali θα δημιουργούσε ανισότητα πόρων μεταξύ συζύγων, καθόσον οι πόροι του δικαιούχου του ποσοστού της συντάξεως θα αυξάνονταν συνολικά σε περίπτωση αυξήσεως της παροχής που λαμβάνει, ιδίω δικαιώματι, εντός άλλου κράτους μέλους. Το αποτέλεσμα αυτό αντιβαίνει στο άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

10 Η διάταξη αυτή προβλέπει τα εξής:

«Τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη και για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού, υπόκεινται στις υποχρεώσεις και απολαύουν των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του, υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού.»

11 Το άρθρο 46 του κανονισμού 1408/71, που αφορά την εκκαθάριση των συντάξεων γήρατος, προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Ο αρμόδιος φορέας καθενός από τα κράτη μέλη, στη νομοθεσία των οποίων έχει υπαχθεί ο μισθωτός ή μη μισθωτός και της οποίας πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την γένεση του δικαιώματος παροχών, χωρίς να χρειάζεται να εφαρμοσθούν οι διατάξεις του άρθρου 45, ή/και του άρθρου 40, παράγραφος 3, προσδιορίζει, κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας που εφαρμόζεται απ' αυτόν, το ποσό της παροχής που αντιστοιχεί στην συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη δυνάμει της νομοθεσίας αυτής.

Ο φορέας αυτός προβαίνει, επίσης, στον υπολογισμό του ποσού της παροχής που θα εχορηγείτο, κατ' εφαρμογή των κανόνων της παραγράφου 2, περιπτώσεις α' και β'. Μόνο το μεγαλύτερο από τα δύο αυτά ποσά λαμβάνεται υπόψη.

2. Ο αρμόδιος φορέας καθενός από τα κράτη μέλη, στη νομοθεσία των οποίων έχει υπαχθεί ο μισθωτός ή μη μισθωτός, εφαρμόζει τους ακόλουθους κανόνες, εφόσον οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την γένεση του δικαιώματος επί των παροχών δεν πληρούνται, παρά μόνον αν ληφθεί υπόψη το άρθρο 45 ή/και το άρθρο 40, παράγραφος 3:

α) ο φορέας υπολογίζει το θεωρητικό ποσό της παροχής, την οποία θα ηδύνατο να διεκδικήσει ο ενδιαφερόμενος, αν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τις νομοθεσίες των κρατών μελών στις οποίες είχε υπαχθεί ο μισθωτός ή μη μισθωτός είχαν πραγματοποιηθεί στο σχετικό κράτος μέλος και υπό την νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον φορέα αυτόν κατά την ημερομηνία εκκαθαρίσεως της παροχής. Αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο της διάρκειας των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν, το ποσό αυτό λαμβάνεται ως το θεωρητικό ποσό που αναφέρεται στην παρούσα περίπτωση·

β) ο φορέας προσδιορίζει κατόπιν το πραγματικό ποσό της παροχής βάσει του θεωρητικού ποσού που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο, κατ' αναλογία προς την διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν προ της επελεύσεως του κινδύνου υπό την νομοθεσία που εφαρμόζει, εν σχέσει προς την συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν προ της επελεύσεως του κινδύνου υπό τις νομοθεσίες όλων των σχετικών κρατών μελών·

γ) αν η συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν προς της επελεύσεως του κινδύνου, υπό τις νομοθεσίες όλων των σχετικών κρατών μελών, είναι μεγαλύτερη από τη μέγιστη διάρκεια που απαιτεί η νομοθεσία ενός από αυτά τα κράτη για την λήψη πλήρους παροχής, ο αρμόδιος φορέας του κράτους αυτού λαμβάνει υπόψη τη μέγιστη αυτή διάρκεια αντί της συνολικής διαρκείας των εν λόγω περιόδων, για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας παραγράφου· η μέθοδος αυτή υπολογισμού δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα να επιβληθεί στον εν λόγω φορέα το βάρος παροχής ποσού ανώτερου από εκείνο της πλήρους παροχής που προβλέπεται από την υπ' αυτού εφαρμοζόμενη νομοθεσία·

δ) για την εφαρμογή των κανόνων υπολογισμού που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο, η διαδικασία για τη λήψη υπόψη των επικαλυπτομένων περιόδων καθορίζεται στον κανονισμό εφαρμογής που αναφέρεται στο άρθρο 98.

3. Ο ενδιαφερόμενος δικαιούται το συνολικό ποσό των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2, με ανώτατο όριο το μεγαλύτερο από τα θεωρητικά ποσά παροχών που υπολογίζονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 2, περίπτωση α'.

Εφόσον το ποσό που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο υπερβαίνει το όριο, κάθε φορέας ο οποίος εφαρμόζει την παράγραφο 1 προσαρμόζει την παροχή του στο ποσό που αντιστοιχεί στη σχέση μεταξύ του ποσού της εν λόγω παροχής και του συνολικού ποσού των παροχών που προσδιορίζονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 1.

4. Όταν, προκειμένου περί συντάξεων αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων, το συνολικό ποσό των παροχών που οφείλονται από δύο ή περισσότερα κράτη μέλη, βάσει πολυμερούς συμβάσεως κοινωνικής ασφαλίσεως που αναφέρεται στο άρθρο 6, περίπτωση β', είναι κατώτερο από το συνολικό ποσό που θα όφειλαν τα κράτη μέλη αυτά κατ' εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 1 μέχρι 3, ισχύουν για τον δικαιούχο οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου.»

12 Το άρθρο 51 του κανονισμού 1408/71 προβλέπει τα εξής:

«1. Αν, λόγω της αυξήσεως του κόστους ζωής, της διακυμάνσεως του ύψους των μισθών ή άλλων λόγων προσαρμογής, τροποποιηθούν οι παροχές των ενδιαφερομένων κρατών κατά ένα καθορισμένο ποσοστό ή ποσό, το ποσοστό ή ποσό αυτό πρέπει να εφαρμοσθεί απ' ευθείας στις παροχές που καθορίσθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46, χωρίς να χρειάζεται νέος υπολογισμός κατά τις διατάξεις του άρθρου αυτού.

2. Αντιθέτως, σε περίπτωση τροποποιήσεως του τρόπου καθορισμού ή των κανόνων υπολογισμού των παροχών, πραγματοποιείται νέος υπολογισμός σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46.»

13 Το εθνικό δικαστήριο, θεωρώντας ότι η λύση της εκκρεμούς ενώπιόν του διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία του κανονισμού 1408/71, ειδικότερα δε των άρθρων του 46 και 51, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία προκειμένου να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 46 και 51 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 την έννοια ότι εφαρμόζονται σε περίπτωση σωρεύσεως μιας παροχής αναπηρίας, εκκαθαρισθείσας βάσει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους, με παροχή γήρατος για την οποία ισχύει ότι, σε περίπτωση διακοπής της έγγαμης συμβίωσης, χορηγείται στον ένα εκ των συζύγων ένα τμήμα της παροχής γήρατος που οφείλεται στον έτερο των συζύγων ως μισθωτό και η οποία είχε εκκαθαριστεί βάσει της νομοθεσίας ετέρου κράτους μέλους, ακόμη και αν η εφαρμογή αυτή έχει ως αποτέλεσμα να ευνοείται ο διακινούμενος εργαζόμενος έναντι του μη διακινουμένου, καίτοι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του προπαρατεθέντος κανονισμού προβλέπει την ίση μεταχείριση των υπηκόων των κρατών μελών;»

14 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις των άρθρων 46 και 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν τον εκ νέου υπολογισμό του τμήματος παροχής γήρατος μισθωτού χορηγουμένης, βάσει της ισχύουσας εντός κράτους μέλους νομοθεσίας, στον/στην εν διαστάσει σύζυγό του βάσει των αναπροσαρμογών που προκύπτουν από την εν γένει εξέλιξη της οικονομικής και κοινωνικής καταστάσεως και τις οποίες υπέστη μια παροχή αναπηρίας καταβαλλόμενη στον/στην εν λόγω σύζυγο βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.

15 Πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι από τη δικογραφία προκύπτει ότι η παροχή της οποίας ο υπολογισμός αμφισβητείται στην υπόθεση της κύριας δίκης συνίσταται σε ένα τμήμα της συντάξεως γήρατος μισθωτού, το οποίο χορηγείται στον/στη σύζυγό του που τελεί σε de facto διάσταση με αυτόν και ότι η εν λόγω παροχή χορηγείται επιπλέον μόνον εφόσον τηρούνται προϋπο-

θέσεις ανάλογες με εκείνες που διέπουν τη χορήγηση των προσωπικών συντάξεων γήρατος, ιδίως δε υπό την προϋπόθεση ότι ο/η σύζυγος που υποβάλλει την αίτηση έχει, υπό ορισμένες επιφυλάξεις, παύσει κάθε επαγγελματική δραστηριότητα.

16 Περαιτέρω, μια τέτοια παροχή πρέπει να θεωρείται «παροχή γήρατος», υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71, και τα δικαιώματα του δικαιούχου της παροχής πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 44 του κανονισμού αυτού, να αναγνωρίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου 3 του τίτλου II του κανονισμού, στο οποίο ανήκουν τα άρθρα 46 και 51.

17 Εν συνεχεία πρέπει να τονιστεί ότι ο αρμόδιος φορέας καθενός από τα κράτη αυτά, προκειμένου να υπολογίσει το ποσό των παροχών γήρατος που οφείλονται σε εργαζόμενο ο οποίος έχει υπαχθεί στη νομοθεσία δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών, πρέπει να προβεί σε σύγκριση μεταξύ του ποσού που οφείλεται δυνάμει μόνης της εθνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων της περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, και του ποσού που προκύπτει από την εφαρμογή του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71. Για την εκκαθάριση καθεμιάς από τις παροχές πρέπει να εφαρμόζεται εκείνο από τα δύο συστήματα που είναι ευνοϊκότερο για τον εργαζόμενο (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, C-85/89, Ravida, Συλλογή 1990, σ. I-1063, σκέψη 18).

18 Όπως τόνισε το Δικαστήριο στην απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1982, 71/81, Sinatra (Συλλογή 1982, σ. 137, σκέψη 8), μετά από κάθε μετέπειτα τροποποίηση των παροχών πρέπει καταρχήν να διενεργείται, για κάθε μία από τις παροχές, νέα σύγκριση μεταξύ του εθνικού συστήματος και του κοινοτικού συστήματος, προκειμένου να προσδιορίζεται ποιο είναι το πλέον ευνοϊκό σύστημα για τον εργαζόμενο μετά την επελθούσα τροποποίηση.

19 Ωστόσο, το Δικαστήριο διευκρίνισε στην ίδια απόφαση, σκέψεις 9 και 10, ότι, προκειμένου να μειωθεί η ειδική επιβάρυνση που προκαλεί η επανεξέταση της καταστάσεως του εργαζομένου για κάθε τροποποίηση των καταβαλλομένων παροχών, το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 αποκλείει τον εκ νέου υπολογισμό των παροχών σύμφωνα με το άρθρο 46 και συνεπώς την εκ νέου σύγκριση μεταξύ του εθνικού συστήματος και του κοινοτικού συστήματος, όταν η τροποποίηση προέρχεται από γεγονότα ξένα προς την προσωπική κατάσταση του εργαζομένου και αποτελεί τη συνέπεια της εν γένει εξελίξεως της οικονομικής και κοινωνικής καταστάσεως.

20 Ο ΟΝΡ υποστηρίζει ωστόσο ότι το άρθρο 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να έχει εφαρμογή σε μια περίπτωση όπως εκείνη της κύριας δίκης, με το αιτιολογικό ότι το ύψος της συντάξεως γήρατος του μισθωτού, της οποίας ένα τμήμα χορηγείται στον/στη σύζυγό του που τελεί σε de facto διάσταση, υπολογίστηκε αποκλειστικά βάσει της βελγικής νομοθεσίας, η οποία είναι πιο ευνοϊκή από το άρθρο 46, παράγραφος 2.

21 Συναφώς, αρκεί να τονιστεί ότι από την προπαρατεθείσα απόφαση Cassamali, σκέψη 20, προκύπτει ότι το άρθρο 51, παράγραφος 1, έχει εφαρμογή και στην περίπτωση κατά την οποία η παροχή της οποίας επιδιώκεται η μείωση λόγω αυξήσεων οφειλομένων σε τιμαριθμική αναπροσαρμογή άλλης παροχής εκκαθαρίστηκε κατ' εφαρμογήν των εθνικών διατάξεων και όχι σύμφωνα με το άρθρο 46.

22 Κατά της εφαρμογής του άρθρου 51, παράγραφος 1, ο ΟΝΡ επικαλείται επίσης την απόφαση της 22ας Απριλίου 1993, C-65/92, Levatino (Συλλογή 1993, σ. I-2005), η οποία εκδόθηκε στο πλαίσιο διαφοράς αφορώσας τη συνεκτίμηση των αναπροσαρμογών ιταλικής συντάξεως, σχετιζομένων με την εξέλιξη του κόστους διαβιώσεως, για τον υπολογισμό του εγγυημένου εισοδήματος που προβλέπεται για τους ηλικιωμένους από τη βελγική νομοθεσία.

23 Στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις των άρθρων 46 και 51, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 είχαν εφαρμογή κατά τον καθορισμό και την αναπροσαρμογή του ποσού παροχής όπως το εγγυημένο εισόδημα υπέρ των ηλικιωμένων, πλην όμως αυτό δεν ίσχυε για τις διατάξεις του άρθρου 51, παράγραφος 1.

24 Κατά τον ΟΝΡ, το ίδιο συμπέρασμα επιβάλλεται όσον αφορά τα δικαιώματα των εν διαστάσει συζύγων που παρέχει η βελγική νομοθεσία.

25 Όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 24 των προτάσεών του, η συλλογιστική που ακολούθησε το Δικαστήριο στην απόφαση Levatino στηρίζεται στις ιδιομορφίες του εγγυημένου εισοδήματος υπέρ των ηλικιωμένων και δεν μπορεί επομένως να μεταφερθεί στην περίπτωση της επίμαχης στα πλαίσια της κύριας δίκης παροχής.

26 Πράγματι, αφού διαπίστωσε ότι ο σκοπός του εγγυημένου εισοδήματος είναι να αντισταθμίσει την ανεπάρκεια των πόρων του ενδιαφερομένου, ώστε να μπορέσει να φθάσει το ελάχιστο επίπεδο πόρων που εγγυάται ο νόμος (σκέψη 34), το Δικαστήριο έκρινε ότι η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 51, παράγραφος 1, θα είχε ως συνέπεια να μη λαμβάνεται υπόψη η αύξηση των πόρων του ενδιαφερομένου που προκύπτει από την αναπροσαρμογή της αλλοδαπής συντάξεώς του και να του εξασφαλίζεται κατά σύστημα εισόδημα μεγαλύτερο από το ελάχιστο εισόδημα που εγγυάται ο νόμος (σκέψη 35).

27 Στην ίδια απόφαση, το Δικαστήριο προσέθεσε ότι η εφαρμογή του άρθρου 51, παράγραφος 1, δεν θα ευνοούσε απλώς τον διακινούμενο εργαζόμενο, αλλά και θα αλλοίωνε τον σκοπό της παροχής του εγγυημένου εισοδήματος και θα διατάρασσε το σύστημα της οικείας εθνικής νομοθεσίας (σκέψη 36).

28 Σε μια περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η εφαρμογή του άρθρου 51, παράγραφος 1, επί του υπολογισμού της επίμαχης παροχής θα είχε ως αποτέλεσμα την αλλοίωση του σκοπού και την αναστάτωση του συστήματος της βελγικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι αυτή δεν έχει ως σκοπό, αντίθετα προς το εγγυημένο εισόδημα υπέρ των ηλικιωμένων, να αντισταθμίσει την ανεπάρκεια των πόρων του ενδιαφερομένου ώστε να μπορέσει να φθάσει το ελάχιστο επίπεδο πόρων που εγγυάται το βελγικό δίκαιο.

29 Τέλος, ο ONP ισχυρίζεται ότι η εφαρμογή του άρθρου 51, παράγραφος 1, θα συνεπαγόταν εν προκειμένω παράβαση του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, λόγω του ότι το ποσό των πόρων που θα εδικαιούτο ο ένας από τους εν διαστάσει σύζυγος θα ήταν μεγαλύτερο από εκείνο του άλλου συζύγου.

30 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, προκύπτει ότι σκοπός της διατάξεως αυτής δεν είναι να επιβάλει ισότητα μεταχειρίσεως μεταξύ συζύγων.

31 Σχετικά με την ίδια διάταξη, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως η εφαρμογή του άρθρου 51, παράγραφος 1, σε περίπτωση όπως αυτή της κύριας δίκης μπορεί να ευνοήσει τον διακινούμενο εργαζόμενο σε σχέση με τον ημεδαπό εργαζόμενο.

32 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί, αφενός, ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, αφορά την ισότητα μεταξύ των υπηκόων ενός κράτους μέλους και των υπηκόων των λοιπών κρατών μελών. Αντιθέτως, δεν απαγορεύει την εφαρμογή μιας εθνικής νομοθεσίας η οποία θα παρείχε λιγότερα πλεονεκτήματα στους μη διακινούμενους εργαζομένους απ' ό,τι στους διακινούμενους εργαζομένους.

33 Περαιτέρω, από την απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 1977, 22/77, Mura (Συλλογή τόμος 1977, σ. 491), προκύπτει ότι το επιχείρημα ότι η εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων που αφορούν τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως θα είχε ως συνέπεια να ευνοούνται οι διακινούμενοι εργαζόμενοι σε σχέση με τους εργαζομένους οι οποίοι ουδέποτε εγκατέλειψαν τη χώρα τους δεν ασκεί επιρροή, δεδομένου ότι δεν μπορεί να υπάρξει δυσμενής μεταχείριση όταν εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες σε έννομες καταστάσεις οι οποίες δεν είναι συγκρίσιμες. Επιπλέον, τέτοιες διαφορές μεταχειρίσεως, όταν υφίστανται, αποτελούν το αποτέλεσμα της ελλείψεως κοινού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως.

34 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι διατάξεις των άρθρων 46 και 51, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν τον εκ νέου υπολογισμό του τμήματος παροχής γήρατος μισθωτού, χορηγουμένου, βάσει της ισχύουσας εντός κράτους μέλους νομοθεσίας, στον/στην εν

διαστάσει σύζυγό του, βάσει των αναπροσαρμογών που προέκυψαν από την εν γένει εξέλιξη της οικονομικής και κοινωνικής καταστάσεως και τις οποίες υπέστη παροχή αναπηρίας καταβαλλόμενη στον/στην εν λόγω σύζυγο βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.

Επί των δικαστικών εξόδων

35 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 25ης Απριλίου 1996 το cour du travail de Bruxelles, αποφαίνεται:

Οι διατάξεις των άρθρων 46 και 51, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν τον εκ νέου

υπολογισμό του τμήματος παροχής γήρατος μισθωτού, χορηγουμένου, βάσει της ισχύουσας εντός κράτους μέλους νομοθεσίας, στον/στην εν διαστάσει σύζυγό του, βάσει των αναπροσαρμογών που προέκυψαν από τη εν γένει εξέλιξη της οικονομικής και κοινωνικής καταστάσεως και τις οποίες υπέστη παροχή αναπηρίας καταβαλλόμενη στον/στην εν λόγω σύζυγο βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.

Mancini Murray Kapteyn

Hirsch Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 2 Οκτωβρίου 1997.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

G. F. Mancini